

Tórshavn hin 19. september 2017

Til friðingarnevndina fyri Vága sýslu

Áheitan um at friða økið vesturi á Víkum

Føroya Náttúru- og Umhvørvisfelag fer at heita á friðingarnevndina fyri Vága sýslu um at friða økið vesturi á Víkum. Friðaða økið skal fevna um alt frá Fjallavatni til Barðið. Viðfest er mynd, har strikað er kring økið, sum ynskist friðað. Talan er um eina náttúruperlu, sum er nærum órørd av mannahondum. Verður alivirksemi vesturi á Víkum, fer hetta at gera stóran skaða á náttúru- og mentanarvirði í økinum.

Hetta eigur at gerast sum ein víðkan av friðingini, ið longu er av Fjallavatni, við sama endamálið at: *“økið skal varðveitast í sínum náttúrliga líki óbroytt við varðveitslu av plantum, djórum og jarðfrøðiligum fyribrigdum, soleiðis at serstakliga øll bygging, setan av steyrum, búðum ella øðrum hesum lík, ið kunnu misprýða, eins væl og tøka av gróti, mold, sandi, eyri, leiri, plantum og djórum er forboðin.”*

Umrødda øki hefur stórt mentanarligt virði, og er eitt fólkakært stað, sum verður brúkt í frítíðarhøpi og fyri at fáa íblástur. Einstaklingar og bólkar gera sær javnan túrar Norður á Munna. Ikki minst verður hetta gjørt um longsta dag, tí ongastaðni eru umstøðurnar til hetta so stórfingnar sum her. Tað er eisini orsökkin til, at í nýggjari tíð hefur onkur Fólkafundur verið hildin her, á nátt, á longsta degi.

Frá fyrsta degi hefur hetta fjarskotna øki fest seg í hugaheimin hjá fólki. Huldukonurnar sum seyðamaðurin á Sondum rendi seg í búðu í hesum økinum.

Í “Feðgar á ferð” lýsir Heðin Brú umhvørvið á Víkum ein óveðursdag. Ketil og Kálvur eru farnir at leita eftir rekaviði til árar. Teir hava gingið alla náttina, og eftir at nátt hefur føtt morgun, og teir hava fingið válgara og drýl, síggja teir oman í víkina: *“Víkin stendur í einum roki, óløgini koma hvítbroddað uttan av havi, sorast millum sker og kolsteinar, bróta í lepum inn yvir mølir og urðar, dunandi og breastast so høgt á loft, sjógvurin skolar blámandi heilt niðan í grasið, missir ferðina og rennur dassleittur og darvaður oman aftur. Í gjótum og urðargloprum liggja moldgráar skúmfannir og rúgvu upp, meðan stormurin skræðir burtur av teimum í erva og sandrar fløkini niðan yvir hagan.”*

Reipsá, sum rennur úr Fjallavatni og út í Reipsáfoss er eindømi í Føroyum. Avfall frá einum øki á 24 km² rennur úr Fjallavatni. Har Gullringsá rennur út í Reipsá, verður savnað vatn frá 27 km² og er hetta næst mest í Føroyum. Einans Bøsdalafossur førir meira vatn, men hann kann valla kallast ein á. Reipsá, ið er 1½ km long og í støðum 40 m breið er tískil størsta á í Føroyum.

Fáar stórar áir eru í Føroyum, og at okkara størsta á liggur í einum ótrúliga vøkrum og lutfalsliga órørðum landslagi, ger økið í síni heild til eina sanna perlu – væl fjald burturfrá, við ongari búseting ella ídnaði.

Økið við Víkar er jarðfrøðiliga serstakt, og nógv ymisk fyrbrigdi koma fyri. Eitt nú er markið millum Beinivørðfylkið (niðaru basaltfláirnar) og Malinstindsfylkið (miðfláirnar) á Víkum, og kolalindin kemur fram á hesum markinum. Harafturat eru fleiri týðiligar gongir kortlagdar á Víkum, og áhugaverdir partar av ístíðarlandslagi síggjast á Víkum.

Fuglalívið í økinum er ríkt, og í Viðvík er stór urð við nógvum lunda. Í brøttu fjallasíðunum út móti sjónum eru tíggjutúsundatals havhestar. Fjølbroytt fuglalív er við Fjallavatn. Nógv sløg kunnu síggjast, ikki minst lómur og helsareyði.

Virðini og tænastrarnar, sum náttúran gevur hava stóran týdning. Íbúgvar í nærøkinum fáa stórt gagn av tilfeinginum, sum er í náttúruni, bæði til matna og fyri sálarheilsuna. Tí er neyðugt at varðveita atgeingi hjá íbúgvum í nærøkinum til tað tilfeingi, sum er í náttúruni, bæði til matna og fyri sálarheilsuna.

Umframt fuglin á sjónum er eisini væl kent, at kópalátur eru í økinum. Syndarligu søguna hjá kópinum, hevur Mikkjál á Ryggi lýst í Dýralæru I.

Tá ið steinkópurin doyði út, minnkaði láturkópurin so, at hann var nær við at fara sama veg, og tá varð avlagt at fara til látra. Nú hann er nakað afturnørður, verður hann mest veiddur við byrsu. Ikki er tó eiðasørt, at farið verður til látra. Sandavágsmenn eiga nógv látur fyri norðan undir oynni, og gamlir menn vita frá teimum at siga, sum minnast, at teir har finga stórthundrað kópar. Hesi látur vórðu væl umgingin, — av teim gomlu slógu teir bara einans brimil um árið, — og tí hildu tey seg leingi, eftir at mong onnur vóru avoydd. Tó til endans oyddust tey við.

Ryggi, M. D. á. (1935). Súgdýr. Dýralæra I. Tórshavn: Føroya Lærarafelag.

Vit vita tó, at júst í hesum økinum eru framvegis látur og kópur, tó tað verður helst ikki leingi. Tí tá alingin byrjar, byrjar týningin av kópinum eisini.

Ídnaðarlig laksaaling hoyrir ikki heima á eini tílíkari náttúruperlu, sum er óbygd og enntá spard fyri vegi og bilum, og tað er ein stórur missur at staðseta ídnað í einum slíkum náttúruríkum staði. Aling fer at oyðileggja serstaka dámin og vakra útsýnið á staðnum, og økta virkseimið ber við sær bæði dálking og órógv, sum kann broyta vistskipanirnar. Ljós, óljóð og annað frá aling tekur lívið av fugli og órógvar lívsgongdina.

Verandi umhvørvisstøða á havbotninum vesturi á Víkum er góð. Kanningar av zink, kopari og

Lívrønum evnum vísa, at botnurin er óávirkaður og at sandurin er reinur. Henda vitan er fingin til vega frá skjalainniliti í frágreiðing hjá Biofar frá 2017. Um aling verður í økinum, vísa royndir frá aling í Føroyum, at hesi mát væntandi broytast, og umhvørvið gerst meiri dálkað. Hetta verður staðfest í vegleiðingini til umhvørviseftiransing av aliøkjum, sum Heilsufrøðiliga Starvsstovan lat gera í 2003.

Sum heild verður nøgdin av tøðevni, sum verður latin út, økt, umframt at heilivágur, sóttreinsingarevni og gróðurtálmandi evni fara at verða latin út í umhvørvið. Hesi evni ávirka livandi verur og eru skaðilig fyri lívfrøðina í økinum. Væntast kann at evnini fara at hópa seg upp í natúrligum lagdum á botninum árákað alibrúkið.

Aling kann eisini viðføra arvaliga ávirkan millum alifisk og villar fiskastovnar, spjaðing av fremmandum fiskasløgum og spjaðing av sjúku og lýs.

Niðanfyrri er leinkja til frálíka innslagið í Degi og viku 24/5-16 við Sigurð Nordendal, sum í innslagnum vísir á, hví økið vesturi á Víkum er serstakt.

<http://kvf.fo/netvarp/sv/2016/05/24/vikarhd>

Myndir av Reipsá og økinum vesturi á Víkum eru eisini viðfestar.

Við vón um, at friðingin eftir stutta tíð fer at verða sett í gildi.

Vinaliga

Føroya Náttúru- og Umhvørvisfelag